

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 06.11.2024
FU-sak: 40/24		Arkivsaknr.:

Framtiden for forskning i EU: Om KDs høring om tematiske innspill til FP10 og orientering om rapporter med betydning for fremtidig F&I-politikk i EU (Letta-, Draghi- og Heitor-rapportene)

Bakgrunn

KD gjennomfører en høring om tematiske prioriteringer i FP10, i forbindelse med at KD skal utforme et nytt innspill fra Norge til EU. Forsknings- og innovasjonsavdelingen har fått i oppdrag å utarbeide et utkast til tematisk innspill fra UiB basert på innspill fra fakultetene våren 2024.

Prosess for arbeidet med UiBs tematiske innspill til FP10:

- Utkast til tematisk innspill fra UiB til KD sendes Forskningsutvalgets medlemmer på e-post den 4. november.
- Utkastet diskuteres på Forskningsutvalgets møte 6. november.
- Skriftlige innspill til utkastet kan sendes Forsknings- og innovasjonsavdelingen i etterkant av møtet **innen torsdag 14. november**.
- Rektoratet ferdigstiller innspillet i samarbeid med Forsknings- og innovasjonsavdelingen til fristen 20. november.

KD ber om svar på følgende spørsmål i invitasjonen til å gi tematiske innspill:

1. Hvilke tematiske områder er det spesielt viktig at vi samarbeider om på europeisk nivå i det kommende rammeprogrammet? Begrunn forslagene og forklar hvordan de vil bidra til europeisk merverdi.
2. De europeiske partnerskapene og samfunnsoppdrag (missions) er virkemidler EU benytter i tillegg til regulære utlysninger. De brukes kun der regulære utlysninger ikke forventes å gi samme utbytte. I partnerskapene bidrar næringsliv og offentlig sektor aktivt, også med finansiering. I samfunnsoppdragene er målet å løse globale utfordringer. Begge de to virkemidlene legger vekt på at kunnskapen skal tas i bruk. På hvilke områder er det særlig viktig for Norge at disse virkemidlene benyttes? Begrunn forslagene.
3. Er det andre forhold det er viktig å få fram i et nasjonalt tematisk innspill?

Spørsmål til diskusjon: Er det kommentarer til utkastet til tematisk innspill fra UiB, er det punkter som savnes eller punkter som bør omformuleres?

Om nylige rapporter på EU-nivå med relevans for F&I-politikk:

I løpet av 2024 har det blitt publisert tre rapporter i EU som høyst sannsynligvis vil ha stor betydning for utviklingen av F&I-politikken i EU og for fremtidig finansiering av F&I på EU-nivå. Nedenfor en kort orientering om de såkalte Letta-, Draghi- og Heitor-rapportene med fokus på punkter som er relevant for F&I-politikk i EU og et fremtidig rammeprogram for forskning og innovasjon (FP10).

Letta-rapporten: “[Much more than a market](#) – Speed, security, solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU citizens”

Rapporten ble publisert i april 2024, og er skrevet av Enrico Letta, tidligere statsminister i Italia. Den ble bestilt av Det Europeiske Rådet, som innspill til rådets utarbeidelse av nye strategiske prioriteringer for EU i den neste perioden, fra 2024-2029.

Letta peker på at EUs frie marked med de fire friheter ble etablert i en verden som så annerledes ut enn verden gjør i dag, og på mange måter var mindre og mindre kompleks. Han argumenterer for at man trenger en oppdatering for å ta hensyn til endringer i bl.a. demografi og det økonomiske og geopolitiske landskapet, og for å kunne utnytte Europas styrker innen forskning og utvikling best mulig og fremme innovasjon. Han argumenterer for at EUs indre marked må utvides med tettere integrasjon på områder som finans, telekommunikasjon og energi, og med **en femte frihet som omfatter forskning, innovasjon, data, kompetanse og utdanning**. Letta understreker at en slik femte frihet går utover å legge til rette for fri flyt av resultater av forskning og innovasjon; den innebærer å integrere forskning og innovasjon i kjernen av det frie markedet og etablere et økosystem hvor kunnskapsdeling bidrar til både økonomisk, samfunnsmessig og kulturell utvikling. Implementeringen av den femte frihet vil ifølge Letta kreve en mangefasettert tilnærming med nye policy-tiltak, oppgradering av infrastruktur og rammeverk for samarbeid.

Blant mer konkrete forslag Letta fremmer, er følgende:

- etablere en European Knowledge Commons, en sentralisert, digital plattform som gir tilgang til offentlig finansiert forskning, datasett og utdanningsressurser
- harmonisere reguleringer og mekanismer for å dele data over landegrensene, investere i digital infrastruktur og støtte utviklingen av European Data Spaces i nøkkelsektorer (bl.a. helse)
- aktivt oppfordre til offentlig-private partnerskap fokusert på kunnskapsdeling og innovasjon på strategiske områder, med støtte til SME'er og start-ups
- utvide MSCA for å øke mobilitet
- prioritere ferdigstillingen av et delt nettverk av supercomputere
- øke finansieringen til European Universities alliances

Han understreker også betydningen av åpen vitenskap, retningslinjer for etisk og ansvarlig forskning og innovasjon og forenkling av byråkrati for realiseringen av den femte frihet i EU.

Draghi-rapporten: «The Future of European Competitiveness»¹

Rapporten ble publisert i september 2024, og er skrevet av tidligere statsminister i Italia og tidligere president i Den europeiske sentralbanken Mario Draghi. Den er bestilt av presidenten for EU-kommisjonen Ursula von der Leyen, og er ventet å bli førende for politikkutviklingen i den nye Kommisjonen, og også for utformingen av FP10/ nytt program for finansiering av F&I i EU.

¹ Rapporten består av to deler: “Part A: A competitiveness strategy for Europe” og “Part B: In-depth analysis and recommendations”, som begge kan lastes ned her: [EU competitiveness: Looking ahead - European Commission](#). For F&I-policy og neste rammeprogram er særlig Part B, Section 2 “Horizontal Policies”, Chapter 1 “Accelerating Innovation” relevant.

Draghi beskriver en utvikling hvor Europa i økende grad henger etter USA og Kina med hensyn til vekst og innovasjon. Han viser til at en rekke grunnbetingelser er endret i de senere år, blant annet som følge av en mer ustabil geopolitisk situasjon, og argumenterer for at EU må ta grep for å kunne sikre en bærekraftig utvikling og bevare velferd og frihet. Han beskriver forskning og innovasjon som helt avgjørende for europeisk konkurransekraft: **“Research and innovation (R&I) are the main drivers of productivity and people’s well-being»**. Han anbefaler EU å sette forskning og innovasjon i sentrum av EUs strategiske prioriteringer og fokusere på «excellence».

Tre hovedområder for handling for å igangsette bærekraftig vekst utpekes:

- Tette innovasjonsgapet i forhold til USA og Kina, især innen avanserte teknologier
- Etablere en felles plan for avkarbonisering og utvikling av konkurransekraft slik at avkarboniseringen blir en vekstmulighet for europeisk industri
- Øke Europas sikkerhet og selvforsyning, redusere avhengighet

Draghi understreker samtidig at innsatsen for å styrke Europas konkurransekraft må være ledet av, og styrke, europeiske verdier, som menneskerettigheter, rettsstat, og demokrati, inkludert verdier som er særlig knyttet til forsknings- og innovasjonsfeltet, som akademisk frihet, forskningsintegritet og forskningsetikk, åpen vitenskap og diversitet.

Følgende er noen av hovedanbefalingene om F&I i Del B, Seksjon 2 Horizontal policies, Kapittel 1 "Accelerating Innovation":

- Doble budsjettet for FP10 sammenlignet med Horizon Europe, til 200 mrd. EUR
- Doble budsjettet til ERC for å kunne finansiere flere av prosjektene som får toppkarakterer, og bevare ERCs uavhengighet
- Lansere et program for å utvikle verdensledende forskningsinstitusjoner (et 'ERC for institutions'-programme med langsiktig finansiering som gjør det mulig for forskningsuniversiteter å konsolidere seg i forskningsfronten på spesifikke områder)
- Endre EIC; gi det flere midler, gjøre det mer uavhengig og gi det en mindre byråkratisk, mer vitenskapelig dominert styring

Draghi mener FP10 må forenkles og forbedres på en rekke måter forhold til Horizon Europe, og peker på en rekke svakheter ved programmet, f.eks.:

- Horizon er for komplisert og for lite tilgjengelig for brukere
- Budsjettet er for lite og spres på for mange områder og prioriteringer
- Beslutningsprosessene for prioriteringer og budsjettfordeling er for kompliserte
- Begrenset støtte til radikal innovasjon
- Strukturer for partnerskap med næringslivet er ineffektivt utformet slik at potensialet for samarbeid ikke realiseres fullt ut

Heitor-rapporten: «Align, Act, Accelerate – Research, Technology and Innovation to boost European competitiveness»²

Rapporten ble lagt frem i oktober, og er skrevet av en ekstern høy-nivå ekspertgruppe ([Heitor-gruppen](#))³, ledet av Manuel Heitor, tidligere minister for vitenskap, teknologi og høyere utdanning i Portugal. Rapporten er bestilt av nåværende EU-kommisær for forskning og innovasjon, Iliana Ivanova, og ekspertgruppens oppdrag har vært å gi innspill til midtveisevalueringen av Horizon Europe og til utforming av neste rammeprogram, FP10.

Rapporten plasserer seg direkte inn i diskusjonen om europeisk konkurranseevne og refererer ofte til Letta- og Draghi-rapportene. Den peker på FP10 som et sentralt virkemiddel for å styrke EUs konkurranseevne: «A well-funded and well-designed FP10 must be a **game changer for Europe's declining competitiveness**». Den fremsetter 12 anbefalinger om EUs F&I-politikk og det neste rammeprogrammet, bl.a. **å skjerme budsjettet for FP10 fra omfordeling innenfor programperioden og øke det til 220 mrd. EUR.**

En annen anbefaling går på å styrke excellence, ved å:

- konsolidere excellence som kriterium i hele programmet,
- styrke budsjettene til ERC, EIC og MSCA og bevare deres egenart
- introdusere programmer for radikal innovasjon i EIC og stimulere til mer privat samfinansiering

Rapporten anbefaler også at det opprettes en **Experimental Unit** for rask å kunne teste nye initiativer og programmer, og i tillegg et **European Technology and Industrial Competitiveness Council (ETIC2)** og et **European Societal Challenges Council (ESC2)**, begge med et uavhengig styre, etter mønster av ERC og EIC, som skal sette retningen for instrumenter og finansiering for hhv å styrke industriell konkurransekraft og å adressere samfunnsutfordringer på en mer effektiv måte.

Andre hovedanbefalinger er:

- å prioritere infrastruktur for forskning og teknologi
- å forenkle regler og søknadsprosedyrer og gjøre programmet mer brukervennlig med en «trust first, evaluate later»-tilgang.
- å ha en nyansert, formålsorientert tilgang til internasjonalt samarbeid for å kunne manøvrere i et komplekst og skiftende geopolitisk landskap
- å «omfavne» dual-use (forsvar/sivil) forskning og innovasjon som et faktum og legge til rette for synergier i begge retninger, og ikke identifisere utlysninger som dual-use, med henvisning til hvor store deler av forskningen som potensielt kan ha flerbrukspotensial

Rapporten skal følges opp av kommende EU-kommisær for forskning og innovasjon etter at den nye EU-kommisjonen har startet sitt mandat i desember 2024 (evt. senere i tilfelle forsinkelser i godkjennelsesprosessen i Det europeiske parlamentet).

² Rapporten kan lastes ned her: [Align, act, accelerate - Publications Office of the EU](#)

³ Ekspertgruppen har hatt 15 medlemmer fra bl.a. universiteter, forskningsråd og næringsliv, og har gjennomført en rekke dialogmøter og konsultasjoner med stakeholders i Europa i arbeidet med rapporten.